

1. Діти в інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі : посібник для батьків / І. В. Литовченко та ін. К. : «Видавничий Будинок «Аванпост-Прим», 2010. 48 с.
2. Андрєєнкова В. Л., Мельничук В. О., Калашник О. А. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід : методичний посібник. К. : «Агентство «Україна», 2019. 132 с.
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 07.02.2022)
4. Інформаційно-психологічна безпека навчального закладу: впровадження вітчизняної моделі медіаосвіти в навчальний процес : матеріали міського семінару директорів шкіл / упорядник Т. А. Круглова. Кременчук, 2013. 60 с.
5. Попередження та протидія кібербулінгу в дитячому середовищі України : аналітичний огляд / команда правозахисного департаменту ГО «Докудейз», 2020. 98 с.

Зайковський В. Є.

здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

ТИПОВІ ПОВЕДІНКОВІ РЕАКЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО ВІКУ, ЩО СПРИЯЮТЬ ЗЛОВЖИВАННЮ ПСИХОАКТИВНИМИ РЕЧОВИНАМИ

Студентство – це особлива соціальна категорія людей, специфічність якої обумовлена організаційним об'єднанням їх таким суспільним осередком, спрямованої соціалізації людського індивіда, яким є інститут вищої освіти. За даними сучасних дослідників ця соціальна група в соціально-психологічному аспекті вирізняється у порівнянні з іншими групами населення високим рівнем розвитку пізнавальної активності та гармонійним поєднанням інтелектуальної й соціальної зрілості [1].

Студент як людина певного віку і як особистість може характеризуватися у трьох аспектах:

1) у психологічному, який являє собою єдність психологічних процесів, станів і властивостей особистості. Головне в психологічному плані – психічні властивості (спрямованість, темперамент, характер, здібності), від яких залежить перебіг психічних процесів, виникнення психічних станів, прояв психічних утворень;

2) у соціальному, у якому втілюються суспільні відносини, якості, породжувані приналежністю студента до певної соціальної групи, національності;

3) у біологічному, який включає тип вищої нервової діяльності, будову аналізаторів, безумовні рефлекси, інстинкти, фізичну силу, статуру тощо. Цей аспект переважно зумовлений спадковістю і вродженими задатками, але, у відомих межах, змінюється під впливом умов життя [2, с. 9].

Психологічні механізми здійснення суб'єктивної реалізації соціального потенціалу особистості студентського віку зафіксовані результатами факторного аналізу. Перший із факторів вікових особливостей соціального інтелекту вказує на провідну роль конструктив вербальної чутливості та каузально-атрибутивної здатності, які забезпечують, поруч із невербальною чутливістю та розумінням наслідків соціальних подій особі цього віку якісну орієнтацію в соціальній ситуації і логічне зростання її неформального впливу. З позиції особистісних характеристик такі особи, як правило, працьовиті й сумлінні, доволі самостійні в навчанні, не домінують у спілкуванні, для них не пріоритетне й пізнання, вони селективні у виборі партнерів довірливого спілкування.

У студентському віці саме така установка на творче самовираження особистості відіграє провідну роль у здійсненні реального впливу особи старшого юнацького віку на соціальне оточення. Саме у зв'язку з її реалізацією можна очікувати зміни у показниках соціально-когнітивного та соціально-емоційного потенціалу студентства.

У старшому юнацькому віці зафіксована тенденція до інтеграції усіх аналітичних здібностей як поєднання ліній розвитку соціально-аналітичного потенціалу студентської молоді, яка веде до зростання неформального впливу людини на соціальне оточення. Провідні позиції в розвитку такого потенціалу відіграють конструкти вербальної чутливості та каузальної атрибуції студентів. Прогрес розвитку здібностей до невербальної чутливості та апперцепції розвитку подій відіграють у подальшому становленні соціального інтелекту старших юнаків допоміжну роль. В цей час формуються необхідні звички соціальної взаємодії, вміння підкорюватися колективній дисципліні і в той же час відстоювати свої права, комунікативні якості. Усвідомлення належності до певної групи, солідарності формує у молоді почуття емоційного благополуччя, стійкості та самоповаги.

Юнацьке суспільство як модель дорослого суспільства навчає нормам моралі, прийнятим у світі дорослих, виконувати гендерні ролі юнаків та дівчат, допомагає юнаку «відійти» від дорослого, стати самостійним, стверджувати себе як особистість.

В юнацькому віці поведінка в значній мірі визначається характерними для цього періоду життя реакціями емансипації, групування з ровесниками, хобі, імітаціями та сексуальним потягом, що формується. Саме такі реакції можуть сприяти зловживанню психоактивними речовинами, так і протидіяти адиктивній поведінці [3].

Реакція емансипації виявляється через прагнення визволитися від опіки, контролю, керівництва збоку рідних, вихователів, викладачів, взагалі від старших за віком, від встановлених ними правил та законів.

Реакція хобі на відміну від реакції емансипації, як правило, перешкоджає адиктивній поведінці. Однак існують винятки, наприклад, особливий вид хобі, що називається інформаційно-комунікативним.

Реакції імітації, тобто прагнення підлітка копіювати поведінку, спосіб спілкування та зовнішній вигляд, пристрасті людей, зазвичай більш дорослих за віком, по відношенню до котрих він має позитивні почуття – від поваги до сліпого шанування та обожнювання (наприклад, кумира). Реакція імітації може як сприяти адиктивній поведінці, так і перешкоджати їй.

Реакції, зумовлені сексуальним потягом, що формується, в певній мірі можуть впливати на вибір психоактивних речовин і навіть сприяти зловживаннями ними. Реакції групування з ровесниками є провідним соціопсихологічним фактором, що сприяє адиктивній поведінці [4]. То, наскільки реакція групування з ровесниками буде основним фактором ризику залучення юнака до вживання, а потім зловживання психоактивними речовинами, в значній мірі залежить від хобі, яке реалізується в даній конкретній групі.

Задоволення потреби у самореалізації особистості, потреба в якій відрізняє характеристику юнацького віку, виявляється залежним від міри розвитку відповідальності. Особистість в юнацькому віці знаходиться постійно в ситуації вибору, успішність виходу з якої обумовлено мірою самостійності та загалом рівнем зрілості особистості.

Список використаних джерел:

1. Молоканов М. В. Личностные компоненты профессиональной успешности практических психологов (инструкторов учебно-тренинговых групп) : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Москва, 1994. 15 с.
2. Психологічні особливості студентського віку. На допомогу кураторам. Вип. 3 / укладачі : Л. М. Яворовська, Р. Ф. Камишнікова, О. Є. Поліванова, С. Г. Яновська, С. М. Куделко. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 88 с
3. Личко А. Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. Ленинград : Медицина, 1983. 255 с.
4. Личко А. Е., Битенский В. С. Подростковая наркология. Ленинград : Медицина, 1991. 304 с.